

Heikentynyt kustannuskilpailukyky jarruttaa rakenteellisten vahvuuksien hyödyntämistä

Suomella on useita rakenteellisia vahvuuksia, jotka antavat hyvät edellytykset talouden kasvulle ja hyvinvoinnin lisäykselle. Kustannuskilpailuvyyn heikkous on kuitenkin estänyt tämän potentiaalin hyödyntämistä viime vuosina. Huono tilanne johtuu siitä, että kustannuskilpailuvyyn heikkenemistä on tapahtunut jo kauan ja laajalla rintamalla – käänne huonompaan tapahtui 2000-luvun alkuvuosina ja kehitys on ollut heikkoa monilla toimialoilla. Karkeasti puolet kustannuskilpailuvyyn heikkenemisestä johtuu siitä, että tuottavuuden kasvu on hidastunut suhteessa kilpailijamaihin ja toinen puoli siitä, että työvoimakustannukset ovat kohonneet kilpailijamaita nopeammin.

Nämä ovat Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen ETLAn juuri valmistuneen hankkeen tärkeimmät tulokset. Hankkeessa vertailtiin kilpailuvyyn erilaisia mittareita ja arvioitiin, millaisia päätelmiä Suomen kilpailuvyyn tilanteesta voidaan tehdä. Tulokset on julkaistu **Mika Malirannan** kirjassa ”Kustannuskilpailukyky kasvumenestyksen ehtona: mittausta, osatekijöitä ja tulkintaa” (ETLA B264), sekä **Mika Pajarisen** ja **Petri Rouvisen** kirjassa ”Kilpailukyky á la IMD ja WEF” (ETLA B263).

Maan tilan arvioimiseen tarvitaan monipuolista tietoa sen kilpailuvyystä. Siksi kokonaiskuvan hahmottamiseen tarvitaan useita toisiaan täydentäviä mittareita. Avainasemassa on lyhyen ja pitkän aikavälin erottaminen. Lyhyellä aikavälillä kyse on kustannustason optimoinnista ja pitkällä aikavälillä kansalaisten hyvinvoinnin maksimoinnista mahdollisimman hyvän tuottavuuskehityksen avulla.

Hinnat ja toimialarakenteet on syytä ottaa huomioon mittareissa

Käsitykset kustannuskilpailuvyyn kehityksestä poikkeavat toisistaan. Tulkintaerot selittyvät mittarien eroilla. Nimellisiin yksikkötyökustannuksiin perustuvat mittarit eivät ota huomioon loppu- eivätkä välituotteiden hintakehityksen vaikutusta ulkoisen tasapainon edellytyksiin ja sitä kautta kansantalouden velkaantumiseen. Tällaiset mittarit saattavat antaa harhaisen kuvan talouden tilanteesta erityisesti silloin, kun maalla on muista poikkeava toimialarakenne.

Kun käytetään sellaisia mittareita, jotka ottavat huomioon tuotteiden hintakehityksen tai Suomen toimialarakenteen erikoisuuden (tietoliikennevälineiden valmistuksen merkittävä osuus tuotantorakenteesta), Suomen kustannuskilpailuvyyn kauan kestänyt ja monia toimialoja koskeva heikko kehitys tulee selvästi näkyviin. Tämän kuvan antavat sekä suhteelliset reaaliset yksikkötyökustannukset että yksikkökustannukset. Myös nimellisiin yksikkötyökustannuksiin perustuva mittari antaa saman kuvan, jos toimialarakenteiden erot maiden välillä otetaan huomioon.

Suomen yrityssektorin kilpailuvyyn pudotuksesta noin puolet selittyy suhteellisen tuottavuuden heikkenemisellä ja toinen puoli suhteellisten työvoimakustannusten kohoamisella. Yksityisissä palveluissa suhteelliset reaaliset yksikkötyökustannukset ovat kohonneet ennen kaikkea siksi, että työvoimakustannukset ovat kohonneet kilpailijamaita nopeammin.

Osin Suomen kustannuskilpailuvyyn heikkeneminen johtuu elektroniikkateollisuuden ongelmista. Tarkempi analyysi kuitenkin kertoo, että Suomessa kilpailuvyyn kehitys ei ole ollut hyvä elektroniikkateollisuuden ulkopuolellakaan. Kaiken kaikkiaan ulkoisen tasapainon (vaihtotaseen tasapainon) ja sisäisen tasapainon

(alhainen työttömyys ja julkisen talouden tasapaino) yhtäaikaisen saavuttamisen edellytykset eivät ole olleet hyvät.

Aikaisemmin tuotannon rakenteet olivat Suomelle suosiolliset, mutta nyt on tarvetta rakenteiden muutokselle. Hyvää kustannuskilpailukykyä tarvittaisiin nyt monilla aloilla ja monissa yrityksissä kehitystä jouduttamaan. Tilanne ei ole vielä tässä suhteessa riittävän hyvä.

Kolme asiaa antaa kuitenkin aihetta optimismiin. Ensiksi, maltilliset monivuotiset tulosopimukset edistävät kustannuskilpailuvyyn kohentumista tulevina vuosina. Toiseksi, yhteisöveron alennukset tarjoavat yrityksille aikaisempaa suurempia kannusteita luoda uusia tuottavia työpaikkoja. Kolmanneksi, yritysten dynamiikkaa tarkasteleva tuottavuustutkimus kertoo, että tuottavuutta kohottava luova tuho on alkanut voimistua Suomen teollisuudessa vuoden 2005 jälkeen. Tuottavat yritykset ovat alkaneet luoda uusia työpaikkoja. Samaan aikaan tehottomissa yrityksissä työpaikkojen tuho jatkuu. Suomen yrityssektorin tuottavuuskehitys on kuitenkin pudonnut 10–15 prosenttia aikaisemman kehitysuran alapuolelle, joten kurottavaa riittää vielä useiksi vuosiksi. Talouspolitiikassa tarvitaan siis paljon kärsivällisyyttä ja malttia.

IMD ja WEF mittaavat eri asioita

Myös maailman johtavat kilpailukykyauktoriteetit Institute for Management Development (IMD) ja World Economic Forum (WEF) antavat erilaisen kuvan Suomen kilpailuvyvystä ja sen kehityksestä. Molemmat pyrkivät mittaamaan pitkän aikavälin kasvu- tai rakenteellista kilpailukykyä. Käytännössä IMD mittaa kuitenkin pikemminkin kustannuskilpailukykyä. Vain WEF mittaa selvästi rakenteellista kilpailukykyä.

Koska IMD mittaa enemmänkin ”miten on?” ja WEF ”miten voisi olla?”, näkemyserot yksittäisen maan kilpailuvyvystä ovat ymmärrettäviä. Suomen tapauksessa nämä erot ovat poikkeuksellisen isoja sekä kilpailuvyvyn tason että muutoksen osalta. Vuonna 2002 IMD ja WEF sijoittivat Suomen yksimielisesti toiseksi. Sen jälkeen Suomi on valunut IMD:n vertailun keskikastiin sijalle 18, mutta on pari viime vuotta ollut pronssilla WEF:n vertailussa, eikä tilanne olennaisesti muuttune syyskuun alussa julkistettavassa vertailussa.

Yhdessä IMD:n ja WEF:n kilpailukykyymittaukset antavat melko johdonmukaisen kuvan Suomen kilpailuvyvystä. Suomella on toki lyhyen ja keskipitkän aikavälin suhdanne- ja rakennehaasteita mutta myös lukuisia vahvuuksia, joiden turvin käsillä olevat haasteet ovat voitettavissa.

Maan investointikelpoisuuden voidaan arvioida olevan parhaimmillaan, kun kustannus- ja rakenteellinen kilpailukyky ovat yhtä aikaa huipussaan. Investointeja houkutellakseen maan pitäisi siis tarjota kilpailuyksiset rakenteet ja kilpailukykyinen kustannustaso. Suomella on rakenteellisia vahvuuksia, mutta myös kustannustason liittyviä heikkouksia, jotka osaltaan selittävät kaivattujen investointien vähäisyyttä.

Rakenteellisessa mielessä Suomella on kaikki edellytykset menestyä, jos lyhyen aikavälin kilpailuvykyongelmat kyetään ratkaisemaan. Jatkuessaan lyhyen aikavälin ”aliskuoriutuminen” voi muuttua pitkäaikaiseksi ongelmaksi useammastakin syystä.

Lisätietoja:

Mika Maliranta, puh. 050 369 8054, mika.maliranta@etla.fi

Petri Rouvinen, puh. 050 367 3474, petri.rouvinen@etla.fi

Hanketta ”Mitä kilpailukyky on ja millainen se on Suomessa” on rahoittanut Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliiton (TT) -säätiö.